

УДК 338.2

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.196.40-49>**Лега О.В.**

кандидат економічних наук
Полтавський державний аграрний університет
Leha Olha
Ph.D. in Economic Sc.
Poltava State Agrarian University
<https://orcid.org/0000-0002-0989-8000>

Сіренко І.О.

Полтавський державний аграрний університет
Sirenko Ihor
Poltava State Agrarian University
<https://orcid.org/0009-0003-2511-3247>

Тараненко Я.І.

Полтавський державний аграрний університет
Taranenko Yaroslav
Poltava State Agrarian University
<https://orcid.org/0009-0003-9808-108X>

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ПОСТАЧАННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ РЕСУРСІВ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ

У сучасному світі підприємства змушені адаптувати свої підходи до постачання, впроваджуючи новітні технології, автоматизовані системи управління та стратегічне планування для зниження витрат і мінімізації ризиків. У дослідженні запропоновано алгоритм процесу постачання, що включає планування, закупівлі, транспортування, контроль якості та управління запасами. Увагу акцентовано на ролях і функціях учасників, що сприяють досягненню стратегічних цілей підприємства. Також виділено рекомендації щодо оптимізації процесу постачання, які включають проведення регулярного аналізу ринку, встановлення чітких критеріїв для оцінки матеріалів, укладання довгострокових контрактів з надійними постачальниками, впровадження сучасних логістичних програм тощо. Запропоновані рішення спрямовані на підвищення ефективності управління постачаннями, зменшення витрат, забезпечення безперебійної роботи виробничих процесів і посилення конкурентоспроможності підприємства.

Ключові слова: процес, постачання, матеріальне забезпечення, постачальник, запаси, управління.

MANAGEMENT OF MATERIAL AND TECHNICAL RESOURCES SUPPLY PROCESSES: THEORETICAL FOUNDATIONS AND PRACTICAL APPROACHES

The supply process is a key component of business operations that directly affects the stability of production processes, the efficiency of inventory management, and the overall profitability of the enterprise. In today's world, businesses are forced to adapt their approaches to supply by implementing the latest technologies, automated management systems and strategic planning to reduce costs, minimize risks and increase productivity.

The supply chain process covers a number of stages, including planning needs, selecting suppliers, organizing procurement, transportation, acceptance, storage, and inventory management. Each stage involves solving complex tasks, such as evaluating suppliers according to key criteria (quality, price, reliability), monitoring the market, organizing logistics, monitoring compliance with contractual terms, and managing risks. Particular attention should be paid to the interaction of supply chain participants, as the efficiency of the enterprise depends on their coordinated work.

The purpose of the article is to develop theoretical foundations and practical approaches to managing the supply of material and technical resources. The study proposes an algorithm of the supply process, which includes planning, procurement, transportation, quality control and inventory management. Attention is focused on the roles and functions of participants that contribute to the achievement of the strategic goals of the enterprise.

The article also highlights recommendations for optimizing the supply process, which include conducting regular

market analysis, establishing clear criteria for evaluating materials, concluding long-term contracts with reliable suppliers, implementing modern logistics programs, and creating a contingency plan in case of supply disruptions.

The proposed solutions are aimed at improving the efficiency of supply management, reducing costs, ensuring the smooth operation of production processes and strengthening the company's competitiveness. The analysis and recommendations can be useful for companies in various industries seeking to achieve optimal results in logistics.

Key words: process, supply, material supply, supplier, inventory, management.

JEL classification: A10, D29, M11, M41.

Постановка проблеми. Актуальність теми управління процесами постачання матеріально-технічних ресурсів визначається його значенням для стабільної та ефективної діяльності підприємств в умовах сучасної економіки. Глобалізація та посилення конкуренції змушують підприємства оптимізувати процеси забезпечення, щоб знизити витрати, уникнути дефіциту і надлишків, а також підвищити продуктивність. Економічна нестабільність і необхідність управління ризиками додатково підкреслюють важливість точного й оперативного обліку матеріальних ресурсів. Тож, процес постачання матеріальних цінностей пов'язаний з двома об'єктами – розрахунками з постачальниками та виробничими запасами. Це дві статті, які у переважній кількості підприємств займають домінуючі позиції відповідно в пасиві та активі балансу.

Крім того, стрімкі зміни в технологіях, впровадження автоматизованих систем управління та адаптація до нових споживчих уподобань вимагають від підприємств гнучкості у підходах до забезпечення матеріальними ресурсами. Якісний облік створює базу для стратегічного аналізу, забезпечуючи достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень, що сприяє підвищенню ефективності роботи та довгостроковій конкурентоспроможності бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури з питання управління процесом постачання матеріальних цінностей показує, що існують питання, які потребують вирішення.

Зокрема, Вараксіна О.В., Касьян О.О., Шевченко В.Б. [1] виділяють проблеми, пов'язані з несвоєчасним постачанням необхідних ресурсів, відсутністю належної якості та асортименту матеріалів; недостатнім розумінням цілей і принципів матеріально-технічного забезпечення; неефективною організацією процесів забезпечення. Автори рекомендують впровадити систему управління постачаннями для покращення своєчасності, розробити стандарти якості та асортименту для закупівель.

Щоголь, В., Харчук, О. [2], досліджуючи організацію процесу постачання при віддаленій роботі, узагальнили виклики, пов'язані зі зміною географічного розташування співробітників та адаптацією до нового формату роботи та необхідність оптимізації кадрового документообігу та внутрішніх процесів в умовах дистанційної роботи. На думку науковців, подолання викликів можливе через розробку адаптивних стратегій матеріально-технічного забезпечення для підтримки віддалених співробітників, аналізу і оптимізації логістичних витрат, зокрема укладання договорів,

впровадження систем електронного документообігу для спрощення кадрових та внутрішніх процесів, проведення регулярних моніторингів і опитувань для виявлення потреб і викликів, що виникають у віддаленому форматі.

Бортнік С.М. [3], досліджуючи питання управління матеріально-технічним забезпеченням, наголошує на проблемах необхідності інтеграції управління МТЗ з логістичними системами, відсутності адаптивних підходів до управління МТЗ у сучасних умовах та неефективності існуючих процесів ресурсного забезпечення. Для оптимізації процесів ресурсного забезпечення для підвищення їх прозорості та скорочення тривалості циклу постачання, автор рекомендує запровадити логістичний підхід для оптимізації управління системою МТЗ, використання сорсингових стратегій для забезпечення альтернативності постачання, розвиток вертикальної інтеграції та інформаційної співпраці з постачальниками, застосування ІТ-технологій для покращення планування ланцюга постачання в реальному часі.

Дослідження Domagała J. [4] свідчить, що за останні кілька десятиліть логістика перетворилася з суто операційної функції на вирішальний стратегічний компонент компаній. Управління ланцюгами поставок також розвивалося паралельно з логістикою, спочатку як інтегрований підхід до управління логістикою, а потім як філософія бізнесу, що спрямовує продуктивні зусилля всієї системи фірм. Автором виділено основні проблеми, з якими стикається ланцюг постачання, це реконфігурація, інтеграція та оптимізація всієї логістичної мережі, зміни в розташуванні її компонентів, транспортне планування, управління запасами та обмін інформацією між партнерами. Тому автор у дослідженні характеризує феномен ланцюга поставок, описуючи еволюцію логістики до ланцюга поставок і досліджуючи різні підходи та пропонує розуміння ролі обміну інформацією в інтеграції ланцюгів.

У дослідженні таких науковців, як Rodríguez-Gómez I.F., Maldonado-Macías A.A., Lagarda-Leyva E.A., Hernández-Arellano J.L., Rodríguez Y. [5], зазначено, що ланцюги поставок дозволяють задовольняти потреби своїх клієнтів у якісній продукції вчасно і за найкращою ціною. Та все ж, на думку авторів, системи управління потребують вдосконалення для виявлення, оцінки та контролю ергономічних ризиків, що відкриває можливості для дослідження систем управління ергономікою у застосуванні до сталих ланцюгів поставок.

Оляднічук Н.В. [6] наголошує на складності облікових процедур, що пов'язано з наявністю неузгоджених

процедур в обліку розрахунків, недосконалістю нормативної бази, яка не враховує всі аспекти виробничо-господарських розрахункових операцій, що може призводити до правових невизначеностей, недостатньому дослідженню чинників, що впливають на своєчасність погашення заборгованості, ускладнюючи управлінські рішення, необхідності у формуванні надійного інформаційного забезпечення для бухгалтерського обліку та аудиту.

На думку Демченко Я.М., Прохорової В.М. [7], особливу увагу необхідно приділити деталізації інформації про розрахунки, оскільки відображення юридичних зобов'язань на рахунках бухгалтерського обліку є недостатнім для користувачів фінансової звітності. Також автори наголошують на недосконалому аналітичному забезпеченні формування інформації в обліку та у фінансовій звітності. Демченко Я.М., Прохорова В.М. [7] вважають, що для відображення непередбачених зобов'язань та їх детального опису в примітках до фінансової звітності доцільно впровадити позабалансовий рахунок 042. Для удосконалення аналітичного обліку запропоновано використовувати субрахунки для різних видів заборгованості: введення субрахунків другого порядку для простроченої та відстроченої заборгованості, а також заборгованості термін сплати якої ще не настав.

Козел І.П. [8] звертає увагу на проблеми недостатнього контролю за заборгованістю, нерегулярний і неоперативний документообіг, що може ускладнити моніторинг термінів погашення заборгованості та на нерегулярне проведення інвентаризації розрахунків може призводити до невірної відображення інформації в обліку. Автор рекомендує запровадити регулярний аналіз заборгованості за постачальниками та підрядниками, щоб вчасно виявляти прострочені зобов'язання і вживати заходів для їх погашення; впровадити автоматизовану систему документообігу, що дозволить своєчасно отримувати актуальні дані про терміни погашення заборгованості; встановити графік проведення інвентаризації розрахунків з постачальниками та підрядниками, що допоможе забезпечити точність облікових даних і контролювати стан заборгованості.

У дослідженні Haider Mahmooda [9] вивчається вплив управління ланцюгами поставок сільськогосподарської продукції від виробника до споживача на екологічну стійкість, шляхом збору первинних даних від 312 респондентів та застосування методу моделювання структурних рівнянь. Автором відмічено роль економічної та соціальної стійкості у зв'язку між управлінням ланцюгами постачання. Тому, на його думку, покращення як соціальної, так і економічної стійкості агробізнесу може сприяти впровадженню сталих практик для управління ланцюгами поставок.

Дослідження різних поглядів і аргументів

зазначених публікацій свідчить про значущість дослідження. Однак, попри численні наукові розробки, в умовах сьогодення, необхідно більш детально дослідити питання узгодженості між системами матеріально-технічного забезпечення та логістичними процесами, що знижує ефективність ланцюга постачання. Також процес постачання включає взаємодію багатьох учасників, кожен з яких виконує специфічні ролі й обов'язки. Ця багатокомпонентність вимагає ретельного управління, стратегічного планування та чітко визначених відповідальностей для забезпечення стабільності ланцюга постачання.

Мета статті - розвиток теоретичних засад управління процесом постачання матеріальних ресурсів на підприємствах. Зокрема, досліджуються ключові аспекти матеріально-технічного забезпечення, включаючи визначення основних цілей, функцій цього процесу, а також алгоритм здійснення. Особлива увага приділяється узагальненню ролей і відповідальності учасників процесу постачання, що сприяє забезпеченню ефективності управління матеріальними ресурсами.

Виклад основних результатів дослідження. Матеріально-технічне забезпечення є ключовим фактором у забезпеченні стабільної і ефективної діяльності підприємства. Його значення переоцінити неможливо, оскільки процес постачання пов'язаний з:

- підвищенням ефективності виробництва: якісне матеріально-технічне забезпечення дозволяє підприємству безперервно здійснювати виробничі процеси, що підвищує продуктивність праці;
- зниженням витрат: оптимізація закупівлі та управління запасами дозволяє знижувати витрати на матеріали, що позитивно впливає на загальну рентабельність.
- гнучкістю у реагуванні на зміни ринку: наявність достатньої кількості матеріалів і обладнання дозволяє швидко адаптуватися до змін у попиті;
- якістю продукції: забезпечення підприємства якісними матеріалами та сучасним обладнанням сприяє поліпшенню якості кінцевої продукції, що підвищує конкурентоспроможність;
- управлінням ризиками: ефективна система матеріально-технічного забезпечення допомагає зменшити ризики, пов'язані з недоступністю ресурсів або змінами цін;
- інноваціями та розвитком: постійне оновлення технічного забезпечення і впровадження нових технологій відкриває нові можливості для розвитку підприємства.

Процес постачання є важливою частиною ланцюга постачання і включає кілька ключових функцій – рис. 1, які забезпечують ефективне управління матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками від постачальників до кінцевого споживача.

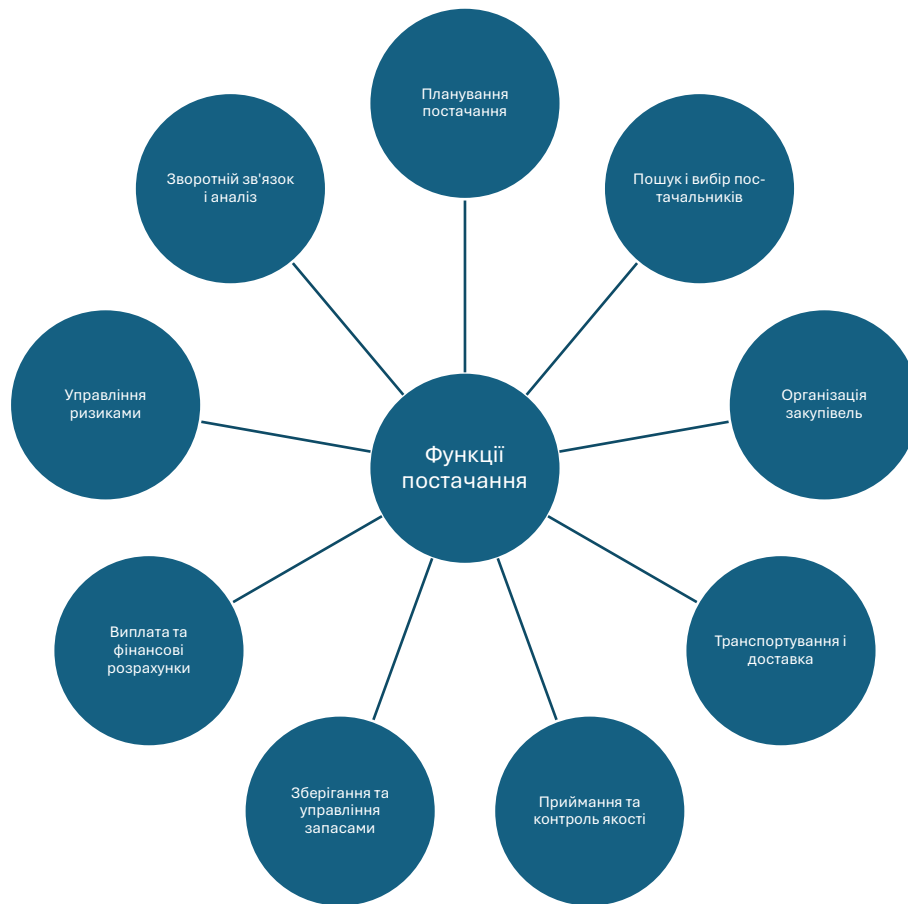

Рис. 1. Функції постачання

Джерело: узагальнено на підставі [1-11]

Тож, основні функції процесу постачання включають:

1. **Планування постачання:** оцінка потреб: перед тим, як здійснити закупівлю, необхідно чітко визначити, які саме матеріали чи товари потрібні для виробничих процесів або для забезпечення продажу. Це включає прогнозування обсягів необхідних ресурсів, враховуючи сезонність, попит, запаси і тенденції ринку; стратегії закупівель: розробка стратегій для оптимального забезпечення підприємства матеріалами або товарами, вибір методів закупівель (наприклад, централізовані чи децентралізовані закупівлі).

2. **Пошук і вибір постачальників:** оцінка постачальників: Вибір надійних постачальників є критично важливим для стабільності бізнесу. Потрібно оцінювати постачальників за різними критеріями, такими як ціна, якість продукції, терміни постачання, фінансова стабільність, репутація на ринку, наявність сертифікацій тощо; переговори та укладення контрактів: після вибору постачальників відбуваються переговори щодо умов постачання, обсягу, ціни, термінів, умов гарантій та інших аспектів контракту [1, 6].

3. **Організація закупівель:** оформлення замовлень: на основі укладених угод і потреб підприємства формуються замовлення на постачання товарів або послуг. Це включає визначення кількості, специфікацій, термінів доставки та інших умов; контроль за виконанням замовлень: постійний моніторинг виконання

замовлень дозволяє своєчасно виявляти і вирішувати проблеми, пов'язані з порушеннями термінів, якістю чи кількістю товару.

4. **Транспортування і доставка:** планування транспорту: вибір оптимальних методів транспортування (автомобільний, залізничний, морський, авіаційний тощо) залежно від вартості, термінів і типу товарів; організація доставки: контроль за доставкою товарів на склад підприємства або до кінцевого споживача, що включає координацію з транспортними компаніями та стеження за термінами і умовами поставки [4, 5].

5. **Приймання та контроль якості:** перевірка на відповідність: після отримання товару від постачальника важливо провести перевірку на відповідність заявленим вимогам: кількість, якість, зовнішній вигляд, технічні характеристики; контроль якості: для забезпечення високої якості товару часто проводиться тестування або інспекція продукції до її використання в процесі виробництва або продажу.

6. **Зберігання та управління запасами:** організація складу: ефективне зберігання товарів на складі забезпечує збереження товару, мінімізацію втрат і правильну організацію простору. Важливо правильно розподіляти товари по складу для зручного доступу та обробки; управління запасами: ведення обліку запасів, щоб не допустити надлишку чи дефіциту товарів. Включає в себе управління мінімальними та максимальними лімітами, визначення оптимальних запасів.

7. Виплата та фінансові розрахунки: платежі та фінансовий моніторинг: після отримання товарів здійснюються платежі за контрактами. Важливо забезпечити своєчасні фінансові розрахунки з постачальниками, що дозволяє підтримувати стабільні відносини та виконувати умови договору; аналіз витрат на постачання: аналіз фінансових витрат на закупівлю та постачання для визначення ефективності процесу і виявлення можливостей для зменшення витрат.

8. Управління ризиками: оцінка і моніторинг ризиків: під час процесу постачання важливо оцінювати можливі ризики, такі як затримки в постачанні, зміна ціни, проблеми з якістю або нестабільність на ринку постачальників; планування заходів на випадок непередбачених ситуацій: розробка планів дій на випадок виникнення проблем з постачанням, наприклад, пошук альтернативних постачальників або коригування умов контракту [10, 11].

9. Зворотній зв'язок і аналіз результатів: збір і аналіз інформації: після завершення постачання

збирається інформація про процес: були чи не були порушення умов, якість поставлених товарів, відповідність термінам, рівень задоволеності підприємства; вдосконалення процесу: на основі отриманих даних проводиться аналіз ефективності процесу постачання з метою його вдосконалення в майбутньому.

Функції процесу постачання мають на меті забезпечити підприємству безперервність виробничих процесів через своєчасне і якісне забезпечення необхідними ресурсами. Це включає планування, вибір постачальників, транспортування, зберігання, контроль якості і управління запасами, а також фінансові розрахунки і управління ризиками. Кожна з цих функцій є важливою для досягнення ефективності в логістичних і виробничих процесах.

Процес постачання є комплексною діяльністю, яка залучає різних учасників, кожен з яких має свою роль та обов'язки для забезпечення ефективної роботи всього ланцюга постачання. Основні учасники процесу постачання, їхні ролі та обов'язки – рис. 2:

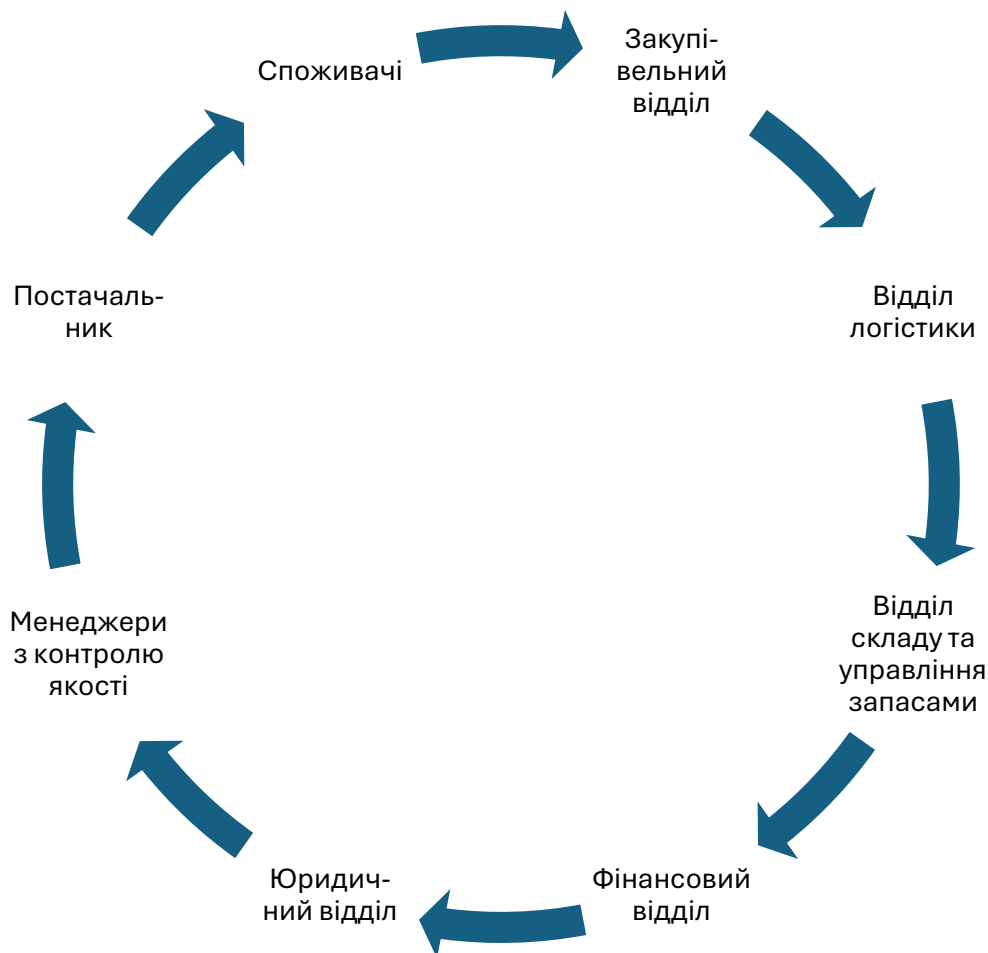

Рис. 2. Учасники процесу постачання
Джерело: узагальнено на підставі [1-11]

Учасники процесу постачання відіграють важливу роль у забезпеченні безперебійної роботи підприємства – табл. 1. Кожен учасник має свої специфічні обов'язки, які взаємодіють між собою для забезпечення

ефективного управління постачаннями, контролю якості, оптимізації витрат і своєчасного виконання замовлень. Від ефективної взаємодії всіх учасників залежить успішність і конкурентоспроможність підприємства.

Таблиця 1

Учасники процесу постачання, їх роль та обов'язки

Роль	Обов'язки
<i>Постачальник</i>	
основний учасник, що забезпечує підприємство необхідними ТМЦ. Він може бути виробником або посередником	виконання умов контракту: постачальник зобов'язаний поставити продукцію в обумовлені терміни, за встановленою ціною та в необхідній кількості.
	забезпечення якості: постачальник відповідає за якість товарів і послуг, які він постачає, і зобов'язаний надавати сертифікати відповідності та інші документи.
	дотримання стандартів і нормативів: постачальник має дотримуватись стандартів якості, теххарактеристик та екологічних вимог.
	інформування про зміни: у разі виникнення затримок або проблем з поставкою зобов'язаний своєчасно інформувати покупця.
<i>Закупівельний відділ підприємства</i>	
відповідає за планування та організацію закупівель, необхідних для виробничих процесів підприємства	оцінка потреб: визначає, що саме потрібно підприємству, коли та в якій кількості.
	вибір постачальників: проводить відбір постачальників, зважаючи на їх надійність, ціну, умови поставки, якість товару тощо.
	укладання контрактів: переговори з постачальниками і укладання контрактів, визначення умов постачання, ціни, строків.
	моніторинг виконання замовлень: стежить за своєчасним виконанням замовлень і доставкою товарів на підприємство.
<i>Відділ логістики</i>	
забезпечує ефективне транспортування і доставку товарів від постачальника до підприємства	вибір оптимальних методів транспортування
	планування доставки: координація всіх етапів доставки товарів, включаючи вибір перевізників, контроль за дотриманням термінів доставки.
	моніторинг та відстеження: стежить за процесом транспортування, щоб уникнути затримок або пошкоджень товару.
	розробляє найефективніші маршрути для зниження витрат
<i>Відділ складу та управління запасами</i>	
відповідає за приймання, зберігання і видачу ТМЦ на підприємстві	приймання товарів: перевірка кількості і якості отриманих товарів згідно з накладними та договорами.
	зберігання товарів: організація належних умов для зберігання товарів, щоб запобігти їх пошкодженню або псуванню.
	управління запасами: моніторинг залишків товарів на складі і управління рівнем запасів, щоб забезпечити безперервність процесу.
	видача товарів: підготовка і видача товарів для виробництва або продажу відповідно до запитів інших підрозділів підприємства.
<i>Фінансовий відділ</i>	
здійснює контроль за бюджетом і фінансовими аспектами процесу постачання	оплата постачальникам: здійснення платежів за замовлені товари та послуги відповідно до умов контракту.
	контроль витрат: моніторинг витрат на постачання та логістику для забезпечення економічної ефективності.
	фінансовий аналіз: аналіз витрат і фінансової ефективності процесу постачання для оптимізації закупівель.
<i>Юридичний відділ</i>	
забезпечує правову підтримку процесу постачання, укладання угод і дотримання законодавчих вимог	підготовка і перевірка контрактів: розробка та перевірка юридичних аспектів договорів з постачальниками, щоб уникнути правових помилок.
	забезпечення правових вимог: забезпечення відповідності постачання законодавчим вимогам, стандартам якості та екологічним нормативам.
	розв'язання спірних питань: у разі виникнення спорів з постачальниками, юридичний відділ здійснює консультації та представляє інтереси підприємства в суді або при веденні переговорів.
<i>Менеджери з контролю якості</i>	
відповідають за контроль якості продукції, що надходить від постачальників	перевірка якості продукції: оцінка продукції за встановленими стандартами якості при її прийомі.
	виявлення дефектів: ідентифікація та документування дефектів, пошкоджень або невідповідностей специфікаціям.
	взаємодія з постачальниками: у разі виявлення дефектів або претензій, менеджери з контролю якості працюють з постачальниками для вирішення проблеми.
<i>Споживачі</i>	
є кінцевими отримувачами товарів чи послуг, і їх вимоги впливають на вибір постачальників і умови поставки	оформлення замовлень: споживачі визначають, що і в яких кількостях вони потребують. зворотний зв'язок: клієнти надають відгуки щодо якості товарів і послуг, що дозволяє підприємству коригувати процес постачання для покращення результатів.

Джерело: узагальнено на підставі [1-11]

Процес постачання матеріальних цінностей на підприємстві зазвичай включає кілька етапів, що дозволяють забезпечити належний облік, контроль і ефективність у постачанні ресурсів. Основні етапи процесу постачання представлено на рис. 3.

Охарактеризуємо більш детально:

1. Планування потреб: визначення потреб у матеріальних цінностях відповідно до виробничого плану; розрахунок необхідної кількості матеріалів на

підставі попереднього аналізу використання; встановлення бюджету на закупівлю.

2. Вибір постачальників: пошук потенційних постачальників та оцінка їхніх пропозицій; проведення переговорів з постачальниками щодо умов постачання, цін, якості матеріалів; вибір постачальника на основі критеріїв ціни, якості, надійності та можливості доставки.

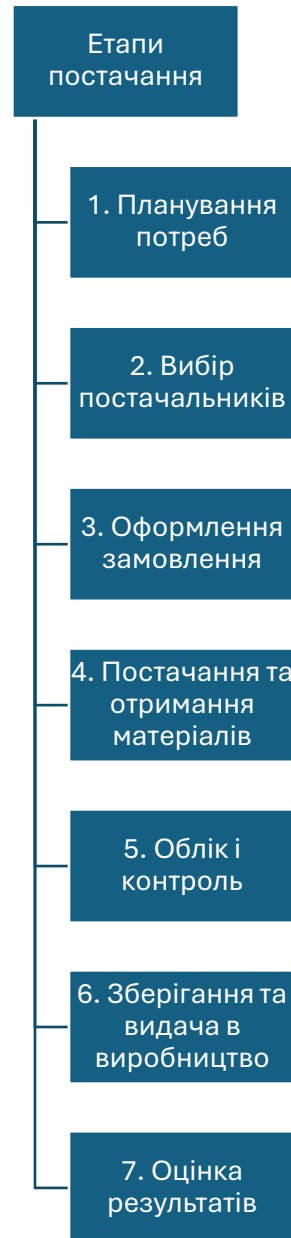

Рис. 3. Алгоритм процесу постачання
Джерело: узагальнено на підставі [1-11]

Вибір постачальників — це складний процес, що враховує кілька важливих факторів — рис. 4: а) вартість матеріалів та умов постачання є ключовим фактором. Підприємства прагнуть знайти оптимальне співвідношення ціни та якості; б) якість впливає на кінцевий продукт. Підприємства оцінюють сертифікацію, стандарти та репутацію постачальника; в)

важливо, щоб постачальники були надійними і мали позитивну репутацію на ринку. Це включає їх здатність виконувати зобов'язання в обумовлені терміни; г) здатність постачальника швидко адаптуватися до змін у замовленнях або обсягах є важливою для підприємств, які працюють в умовах динамічного ринку; д) наявність постачальника, який може надати

технічні консультації та підтримку, може бути вирішальним фактором для вибору; е) час доставки, умови транспортування та витрати на логістику також впливають на рішення про вибір постачальника; є) стабільність і фінансова надійність

постачальника важливі для забезпечення безперервності постачання; ж) зростає увага до етичних аспектів ведення бізнесу, тому багато підприємств враховують політику постачальника щодо екології та соціальної відповідальності.

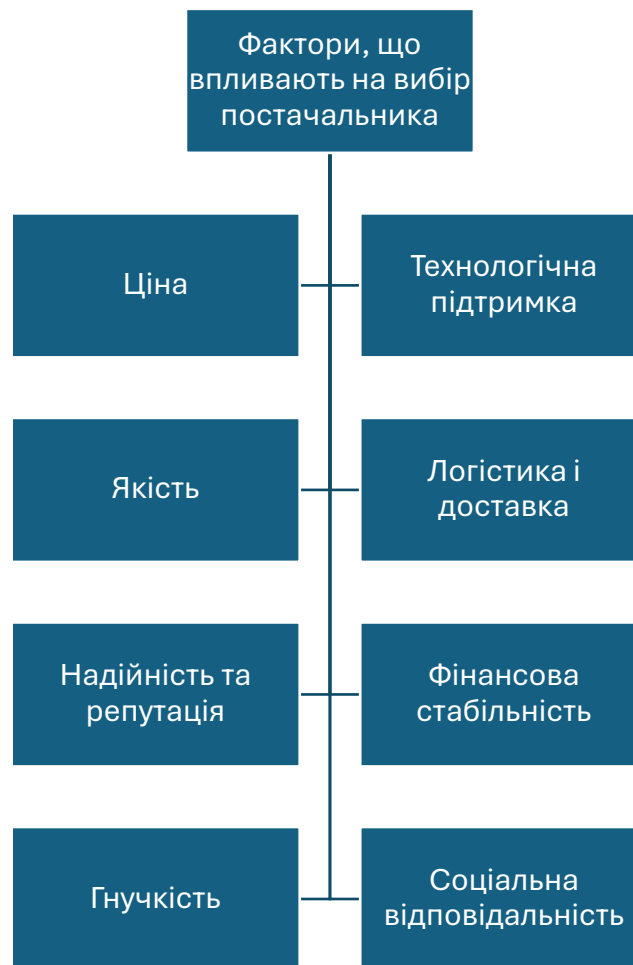

Рис. 4. Фактори впливу на вибір постачальника*
Джерело: узагальнено на підставі [1-11]

3. Оформлення замовлення: підготовка та затвердження замовлення на закупівлю; оформлення контракту або договору із постачальником, що містить всі умови поставки (кількість, вартість, терміни, умови оплати тощо); узгодження документів із відділами бухгалтерії та юридичного контролю.

4. Постачання та отримання матеріалів: організація транспортування матеріалів (якщо це обумовлено договором); перевірка відповідності отриманих матеріалів до замовлення (за кількістю, якістю, супровідною документацією); прийняття матеріалів на склад з оформленням відповідних документів (акти прийому, накладні).

5. Облік і контроль: внесення даних про отримані матеріальні цінності в облікові системи підприємства; контроль за дотриманням умов постачання, витратами, а також своєчасністю та повнотою доставки; аналіз фактичних витрат на закупівлю щодо запланованого бюджету.

6. Оцінка результатів: оцінка ефективності

постачання з точки зору якості, часу доставки, вартості та надійності постачальника; аналіз відхилень та визначення причин (якщо є перевищення бюджету чи затримки); розробка рекомендацій для покращення процесу закупівлі та вибору постачальників.

Ці етапи забезпечують підприємству ефективне управління постачанням матеріалів, оптимізацію витрат і забезпечення безперервного виробничого процесу.

Висновки. Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити наступні висновки:

1. Процес постачання є важливим компонентом ефективного управління підприємством, де кожен учасник виконує визначені функції для досягнення успішної роботи підприємства. Учасники процесу постачання, такі як постачальники, закупівельний відділ, відділ логістики, обліковий та юридичний відділи, а також менеджери з контролю якості, взаємодіють для забезпечення своєчасного і якісного постачання товарів і послуг. Для забезпечення ефективного функціонування підприємства необхідно, щоб кожен підрозділ

чітко виконував свої обов'язки та співпрацював з іншими учасниками процесу постачання, що дозволяє оптимізувати витрати, покращити якість та зменшити ризики, пов'язані з постачаннями.

2. Процес постачання матеріальних цінностей підприємства складається з кількох етапів, які включають планування потреб, вибір постачальників, оформлення замовлень, постачання та отримання матеріалів, облік і контроль, зберігання, а також оцінку результатів. Кожен етап має важливу роль у забезпеченні ефективності та безперервності виробничого процесу.

3. Для оптимізації процесів постачання на підприємстві, на нашу думку, доцільно: проводити регулярний аналіз ринку постачальників для вибору найбільш вигідних умов співпраці; підписувати довгострокові контракти з надійними постачальниками для стабільності поставок і зменшення ризиків; планувати транспортування за допомогою спеціалізованих програм для вибору найкращих маршрутів і способів доставки; встановити чіткі критерії для перевірки матеріалів при їх отриманні.

Список використаних джерел:

1. Вараксина О.В., Касьян О.О., Шевченко В.Б. (2021). Теоретичні підходи до матеріально-технічного забезпечення підприємства. *Економіка та суспільство*, Вип. 24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-6>
2. Щоголь, В., Харчук, О. (2024). Проблеми та шляхи вирішення матеріально-технічного забезпечення персоналу іт-компаній в умовах адаптації. *Сталий розвиток економіки*, № 2(49). С. 118-122. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-18>
3. Бортнік С.М. (2014). Удосконалення управління матеріально-технічним забезпеченням підприємства на засадах сорсингу та логістики. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/4604/3/bortnik.pdf>
4. Domagała, J. (2024). From logistics to supply chain management. *Trust and Supply Chains: Information Asymmetry in the Agri-Food Sector*, С. 3–21. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781032633725-2/logistics-supply-chain-management-joanna-domagała>.
5. Rodríguez-Gámez, I.F., Maldonado-Macías, A.A., Lagarda-Leyva, E.A., Hernández-Arellano, J.L., Rodríguez, Y. (2024). A Continuous Improvement Instrument for the evaluation of the ergonomics management system in the supply chain. *Heliyon*, Vol. 10(24), URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405844024169873?pes=vor&utm_source=scopus&getft_integrator=scopus.
6. Оляднічук Н.В. (2021). Удосконалення обліку та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*, Вип. 47. С. 86-92. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001432360>
7. Демченко Я.М., Прохорова В.М. (2014). Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*, Вип. 1(28). С. 96-108. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2801/11.pdf?sequence=1>
8. Козел І.П. (2017). Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Облік, аналіз і контроль в умовах сучасних концепцій управління економічним потенціалом і ринковою вартістю підприємства: зб. наук. праць. / ЖНАЕУ*, Т. IV, Ч. I. С. 112–115. URL: <http://ir.polissiauniver.edu.ua/handle/123456789/7732>
9. Haider Mahmooda (2024). Agriculture supply chain management and environmental sustainability in Alkharj: Moderating role of economic and social sustainability. *Decision Science Letters*, Vol. 14(2025). Pp. 133–144. URL: https://www.growingscience.com/dsl/Vol14/dsl_2024_65.pdf
10. Лега, О., Яловега, Л., Прийдак, Т. (2022). Договірна політика та податкові ризики в умовах невизначеності. *Цифрова економіка та економічна безпека*, № 3(03). С. 41–46. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.3-8>
11. Сіренко, І., Лега, О. (2024). Мінімізація ризиків договірної політики при укладанні ЗЕД-контрактів. *Цифрова економіка та економічна безпека*, № 1(10). С. 159-163. <https://doi.org/10.32782/dees.10-28>

References:

1. Varaksina O.V., Kasian O.O., Shevchenko V.B. (2021) Teoretychni pidkhody do materialno-tekhnichnoho zabezpechennia pidpryemstva [Theoretical approaches to the material and technical support of the enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo - Economy and society*. Vol. 24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-6>. [in Ukrainian]
2. Shchokol, V., Kharchuk, O. (2024). Problemy ta shliakhy vyrishennia materialno-tekhnichnoho zabezpechennia personalu it-kompanii v umovakh adaptatsii [Problems and ways of solving the logistics of IT companies' personnel in the conditions of adaptation]. *Stalyi rozvytok ekonomiky - Sustainable development of the economy*, No. 2(49). Pp. 118-122. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-18>. [in Ukrainian]
3. Bortnik S.M. (2014). Udoskonalennia upravlinnia materialno-tekhnichnym zabezpechenniam pidpryemstva na zasakh sorsynhu ta lohistyky [Improving the management of material and technical support of the enterprise on the basis of sourcing and logistics] Retrieved from: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/4604/3/bortnik.pdf>. [in Ukrainian]
4. Domagała, J. (2024). From logistics to supply chain management. *Trust and Supply Chains: Information*

Asymmetry in the Agri-Food Sector, Pp. 3–21. Retrieved from: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781032633725-2/logistics-supply-chain-management-joanna-domagała>. [in English]

5. Rodríguez-Gámez, I.F., Maldonado-Macías, A.A., Lagarda-Leyva, E.A., Hernández-Arellano, J.L., Rodríguez, Y. (2024). A Continuous Improvement Instrument for the evaluation of the ergonomics management system in the supply chain. *Heliyon*, Vol. 10(24). Retrieved from: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405844024169873?pes=vor&utm_source=scopus&getft_integrator=scopus. [in English]

6. Oliadnichuk N.V. Udoskonalennia obliku ta audytu rozrakhunkiv iz postachalnykamy ta pidriadnykamy [Improving the accounting and audit of settlements with suppliers and contractors]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu - Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, Pp. 86-92. Retrieved from: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001432360>. [in Ukrainian]

7. Demchenko Ya.M., Prokhorova V.M. (2014) Shliakhy vdoskonalennia obliku rozrakhunkiv z postachalnykamy ta pidriadnykamy [Ways to improve the accounting of settlements with suppliers and contractors]. *Problemy teorii ta metodolohii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu - Problems of theory and methodology of accounting, control and analysis*, Vol. 1(28). Pp. 96-108. Retrieved from: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2801/11.pdf?sequence=1>. [in Ukrainian]

8. Kozel I.P. (2017). Oblik rozrakhunkiv z postachalnykamy ta pidriadnykamy [Accounting of settlements with suppliers and contractors]. *Oblik, analiz i kontrol v umovakh suchasnykh kontseptsii upravlinnia ekonomichnym potentsialom i rynkovoju vartistiu pidpriemstva: zb. nauk. pr. - Accounting, analysis and control in the context of modern concepts of managing the economic potential and market value of the enterprise: a collection of scientific papers / ZhNAEU*, Vol. IV. Part I. Pp. 112–115. Retrieved from: <http://ir.polissiauniver.edu.ua/handle/123456789/7732>. [in Ukrainian]

9. Haider Mahmooda (2025) Agriculture supply chain management and environmental sustainability in Alkharj: Moderating role of economic and social sustainability. *Decision Science Letters*, Vol. 14. Pp. 133–144 https://www.growingscience.com/dsl/Vol14/dsl_2024_65.pdf. [in English]

10. Leha, O., Yaloveha, L., Pryidak, T. (2022). Dohovirna polityka ta podatkovyi ryzyky v umovakh nevyznachenosti [Contractual policy and tax risks under conditions of uncertainty]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka - Digital Economy and Economic Security*, No. 3(03). Pp. 41–46. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.3-8>. [in Ukrainian]

11. Sirenko, I., Leha, O. (2024). Minimizatsiia ryzykiv dohovirnoi polityky pry ukladanni ZED-kontraktiv [Minimizing the risks of contractual policy when concluding foreign trade contracts]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka - Digital Economy and Economic Security*, No. 1(10). Pp. 159-163. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.10-28>. [in Ukrainian]